

KÜRESELLEŞEN DÜNYA EKONOMİSİ VE IMF’İN DEĞİŞEN ROLÜ

Doç. Dr. Mehmet KARAKAŞ
Yalova Üniversitesi
İktisat Bölümü Öğretim Üyesi
mehmet.karakas@yalova.edu.tr

Doç. Dr. Mehmet ADAK
Yalova Üniversitesi
İktisat Bölümü Öğretim Üyesi
mehmet.adak@yalova.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada 2000 yılı sonrası küreselleşen dünya ekonomisi ve bu yapı içinde Uluslararası Para Fonunun bulunduğu yeni yer açıklanmaya çalışılmıştır. İletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte sermaye transferlerinin ve yatırım kararlarının çok kısa bir sürede gerçekleşmesi, büyük likidite tutarlarının dünyanın çeşitli yerlerindeki piyasalara saniyeler içinde aktarılması, ülkelere yönelen ve ülkeleri terk eden döviz tutarlarının ani ve büyük miktarlarda olmaları ulusal ekonomilerin kısa dönem içinde çok büyük krizleri yaşamalarına neden olmuştur. Büyük ekonomilerin dahi böylesine krizlere kayıtsız kaldıkları bir sistemde Uluslararası Para Fonunun önemi daha fazla artmıştır. Bu anlamda kurum daha esnek yönetim ve daha esnek müdahale yöntemlerine kavuşmak için yapılan çalışmalarına yönelmiştir. 2000’li yılların IMF’si artık ülke odaklı çalışan bir kurum olmaktan ziyade küresel krizlere karşı çalışan ve küresel problemlere çözüm arayan bir kurum yapısına kavuşmuştur. Bu çalışmada 2000-2010 yılları arası ekonomik gelişmeler özetlenerek 2000 yılı sonrası küreselleşme hareketi ve küreselleşen dünya ekonomisinde IMF’nin yeni rolü analiz edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: IMF, Küreselleşme, Makro Ekonomi, Uluslararası Finans.

THE GLOBAL WORLD ECONOMY AND CHANGING ROLE OF IMF

ABSTRACT

The state of the global economy in the last decade (2000-2010) will be discussed in this study, alongside the latest developments of the IMF. With the new technological developments, capital transfers and investment decision which became much more easily accessible, huge amount of liquidity which transferred to different markets all over the world immediately, inflow and outflow foreign exchange which are sudden and huge amount lead in huge arises in a short time. Strong economies were also not ready for these changes. In such circumstances, the IMF became crucial for the stability of the global economy. The structure of the IMF and its operation methods were re-assessed and were made more flexible in order to encounter the massive developments. IMF in 2000s became such an institution that seeks a solution for globalization problems and works against global arises rather than works as country oriented. In this study, summarizing economical developments for between the years of 2000-2010, it is tried to analyze the role of IMF in the global world economy and the globalization movement after 2000.

Keywords: IMF, Globalization, Macroeconomics, International Finance.

1. Giriş

Bu çalışmada 2000 yılından itibaren hızlı bir şekilde küreselleşen dünya ekonomisi ve bu kapsamda yeni görevler edinen Uluslararası Para Fonu incelenmeye çalışılmıştır. İletişim sistemlerindeki teknolojik gelişim küreselleşmenin hızlanmasına etki eden önemli unsurlardan birisidir. Teknolojik gelişim ekonomik ilişkilerin büyümesine ve aynı zamanda daha kısa sürede sonuçlanmasına neden olmaktadır. Mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren uluslararası yatırımcılar yatırım yapmak istedikleri alanla ilgili yatırım olanaklarını kolaylıkla araştırabilmekte, yatırım yapılması planlanan aday ülkelerde kendileri için avantajlı/ dezavantajlı olguları karşılaştırarak kendileri için en yüksek kar veren ülkeyi tercih edebilmektedirler. Öte yandan uluslararası fon ve portföy yöneticileri hafta sonları hariç her gün 24 saat açık olan döviz ve kıymetli metal (altın, gümüş, platin vb.) piyasalarında alım ve satım yapabilmektedirler. Ülke yönetimleri ise karşılaştıkları kısa ve uzun dönemli kredi ihtiyaçlarını küreselleşen dünya piyasalarına sundukları tahviller karşılığında karşılayabilmektedirler. Böylelikle küresel piyasada borç veren ve borç alanların karşılaşması sonucu uluslararası borçlanma bedeli (Libor)¹ belirlenmektedir. Her geçen gün daha da büyüyen ve hızlanan bu reel ve finansal işlemler küresel ekonomiyi beklenmedik bir anda zor durumda bırakabilmektedir. Çok büyük miktarda finansal taşınmaların çok kısa bir süre içerisinde bir ülkeyi terk ederek bir başka ülkeye yönelmesi öncelikle her iki ülkeyi daha sonra diğer ulusal ekonomilere büyük etkiler bırakabilmektedir. Bir ülkede baş gösteren finansal bir kriz çok kısa sürede diğer ülke ekonomilerine de olumsuz etkiler bırakabilmektedir. Böylesi entegre olmuş bir uluslararası sistemde Uluslararası Para Fonu'nun görevinde kurulduğu günden bu güne büyük değişiklikler yaşanmıştır.

Bu çalışmada özellikle 2000 yılından başlamak üzere küresel ekonomideki gelişmeler detaylı bir şekilde analiz edilmeye çalışıldıktan sonra Uluslararası Para Fonu'nun bu küreselleşme sürecinde şu anda izlediği politikalar ve bu politikalar için kullanmakta olduğu araçlar incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde Uluslararası Para Fonu'nun kurulmasından önceki, kuruluş aşaması ve kurulmasından sonraki süreçler ve gelişimler özetlenmeye çalışılmıştır. Makalenin üçüncü kısmında son on yıllık süreçteki uluslararası sermaye akımının büyüklüğü, yapısı, altın, gümüş, döviz piyasalarının gelişimi, bu piyasaların işlem hacimleri ile bu varlıklarının fiyat gelişimleri irdelenmeye çalışılmış. Bunu takiben uluslararası ticaret hacminin gelişimi ve ülkelerin borç yüklerindeki gelişimler analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde günümüz küreselleşen dünya ekonomisinde Uluslararası Para Fonu'nun yönetmekte olduğu ekonomi politikaları ile ülkelere yönelik ekonomik politika araçları açıklanmaya çalışılmıştır.

2. Uluslararası Para Fonunun Geçmişi

2.1. Uluslararası Para Fonu Kurulmadan Önce

1929 yılında ABD'de başlayan ve buradan Avrupa kıtasına yayılan küresel kriz ülkelerin ekonomilerine çok büyük olumsuzluklar getirmiştir. Özellikle 1929

¹ Libor yanında Japon Yeni üzerinden verilen krediler Tibor, Alman Markı üzerinden verilen krediler için ise Fibor oranları uygulanmaktadır.

buhranından ikinci dünya savaşına kadar geçen sürede enflasyon bu ülkelerde yaşanan temel problem olarak karşımıza çıkmıştır. Bu süre zarfında ekonomik durgunluk yaşayan bu ülkeler dış ticaret açığı vermemek için dış alımı daraltıcı yüksek ithalat tarifeleri uygulamışlardır. Bunun yanında ülkelerin dış ticarete birbirlerine karşı fiyat avantajı sağlayabilmek için sürekli yerel para birimlerinin değerlerini düşürmeleri (devalüe etmeleri) dış ticarete darbe vuran bir diğer etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte taraftan bu ülkelerin yerel para birimlerinin yabancı para birimleri karşısında geçerliliklerini koruyabilmek için yurtiçinde yabancı para birimlerinin dolaşımının, saklanması ve işlem görmesinin yasaklanması uluslararası iktisada vurulan büyük bir darbe olmuştur. Bu dönemde uluslararası ekonomide dış ticaret rakamları sürekli düşüş sergilemiştir. Ülkelerin birbirlerinden bağımsız olarak takip etmiş oldukları bu uygulamalar sonuçta kendi ekonomilerini de olumsuz etkilemiştir. Bu ülkelerde işsizlik rakamlarında artışlar ve milli gelir rakamlarında düşüşler süreklilik göstermiştir.

Böylesi bir ortamda ülkelerin para birimleri arasında bir kur sisteminin oluşması, ülkeler arası para transferlerinin daha kolaylaşması ve böylelikle uluslararası ticaretin artması için dünyanın gelişmiş ülkelerinin öncülüğünde bir para sistemi arayışı kendini gösterir bir hal almıştır. Böylesi bir para sistemi ülkelerin birbirleri ile olan ödemelerde kur sisteminin belirlenmesini, kurların istikrarlarının sağlanarak yabancı para birimlerinin serbest bir şekilde alım-satım işlemine tabi olmasına dayanması amaçlanmıştır. Bu amaçla 1944 yılının temmuz ayında ABD'nin Bretton Woods kasabasında 45 ülkenin katılımı ile uluslararası ekonomik ilişkilerin işleyebilmesi için gerekli hukuki şartlar tartışılmış ve temel bir çerçeve metin üzerinde mutabık kalınmıştır (Chang, 2009:202). Uluslararası Para Fonunun resmi olarak hukuki bir kimlik kazanması 1945 yılının Aralık ayında olmuştur. IMF operasyonel işlemlerine ilk olarak 1 Mart 1947 yılında başlamıştır. 1945 yılının Aralık ayında 29 üye ülke ile hukuki kimlik kazanan kurumun 1950'li ve 1960'lı yıllarda sürekli bünyesine katılan ülke sayısında artışlar yaşanmıştır. Bugün ise IMF'nin üyesi 188'e ulaşmıştır.

IMF'nin esas olarak uluslararası ekonomiye getirdiği yenilik ülkelerin birbirleri ile yaşamış oldukları ödeme işlemlerinde istikrarın ve kolaylığın sağlanarak uluslararası ticaretin artmasına katkıda bulunmuştur (Krugman & Obstfeld, 2009:529). Bu amaçla uluslararası ödemeler işlemlerinde ABD Doları temel para birimi olarak kabul edilmiştir. Aynı zamanda ABD Doları da belirli bir kurdan altın değerine sabitlenmiştir. Bir anlamda dünya ülkelerinin birbirleri ile olan ödeme işlemleri dolaylı yoldan kıymetli bir maden olan altın üzerinden yapılması kararlaştırılmıştır. Bunun yanında IMF için dış ödemeler konusunda ihtiyaç sahibi olan ülkelere finansman ihtiyacı sağlamak görevi de tanımlanmıştır.

2.2. Uluslararası Para Fonu Kurulduktan Sonra

1972 yılına gelindiğinde ABD Doları dünya genelinde çok prestijli ve değerli bir para birimi olmuştur. Dünya ticareti bir yandan ABD Doları üzerinden çalışırken diğer yandan tüm dünyada ABD Doları geçerli bir para birimi olmuştu. Böylelikle ABD Doları değerinin üzerinde kıymetlendiği görüşü hakim olmuştur. Bu durum ABD ekonomisini olumsuz etkilemekle birlikte ABD dış ticaretinin avantajlı durumunu kaybetmesine neden olmuştur. Geçen süre zarfında ABD sürekli para arzına yönelmiştir. Böylesine prestijli bir para birimine talep kaçınılmaz kalmıştır. Aşırı dolar arzı ABD ekonomisinin uluslararası piyasalarda daha da geçerliliğinin artmasına neden

olmuştur. 1971 yılında ABD Başkanı Nixon ABD Dolarının sabit bir kur üzerinden altına bağlanmasının mevcut durumda ülke ekonomisine katkı sağlamadığını duyurarak yeni bir sisteme geçileceğini ilan etmesi üzerine Bretton Woods sisteminin son bulunduğu tüm dünyaya ilan edilmiştir. Böylelikle sabit kur sistemi son bulmuştur. Bunun sonucunda ABD Dolarının altın karşısındaki değerinde bir azalma ile karşılaşmıştır. Bu yeni durum karşısında IMF üye ülkeleri ulusal para birimlerinin değerini saptamada yeni yöntemler arayışına gitmek zorunda kalmışlardır. Kimi ülkeler ulusal para birimlerini bir başka ülke para birimine belirli bir kur üzerinden sabitlemeyi tercih ederken, bazı ülkeler ulusal para birimlerinin değerini serbest döviz piyasalarındaki arz ve talep koşullarına göre serbest dalgalanmaya bırakmışlardır. Diğer bazı ülkeler ise ulusal para birimlerini bir ülkenin para birimine sabitlemek yerine birkaç ülkenin para birimlerinden oluşan bir sepet değerine sabitlemeyi uygun bulmuşlardır. Böylelikle dünya üzerinde yeni para birlikleri ve para bloklarının doğması söz konusu olmuştur (Levi, 1996:214).

IMF'nin uluslararası para sisteminin işletilmesi yanında uluslararası ekonomiye etkin müdahalesi 1973 yılında yaşanan petrol krizi ile başlamıştır. 1970'li yıllarda petrol fiyatındaki hızlı yükselişler beraberinde petrolün üretim için temel enerji girdisi olmasından kaynaklanan fiyat artışlarının yaşanmasına neden olmuştur. Sonuçta enflasyonist ekonomiler ile karşı karşıya kalınmıştır. Diğer taraftan petrolün önemli bir girdi olduğu petrol ithalatçısı ülkelerde ise ödemeler dengesi problemleri ile karşılaşmıştır. IMF 1970'li yıllarda petrol fiyatındaki artışlardan olumsuz bir şekilde etkilenen ülkeler için finansal yardım sağlayıcı önlemler almıştır. Öte taraftan ilk kez IMF 1970'lerin ortalarından itibaren ödemeler dengesi sıkıntısı çeken az gelişmiş ülkelere finansal destek sağlayan kendi bünyesinde bir fon kurulmasına neden olmuştur. Söz konusu fona güven fonu (trust fund) ismi verilmiştir. 1980'lerin ortalarına gelindiğinde ise bu ülkeler için yeni bir borç programı uygulamaya konulmuştur. Bu yapısal program daha sonra bazı gelişmelere konu olarak günümüze kadar gelmiştir.

1970 ve 1980'li yılların ortasına kadar petrol fiyatlarının artması sonucu petrol ithalatçısı ülkeler finansman ihtiyaçlarını borçlanarak karşılama yoluna gittiler. Böylelikle para piyasalarında reel faiz oranları aşırı oranda yükselmeye başladı. Sonuçta ülkelerin borç yüklerinde büyük artışlar yaşanmaya başlamıştır. Dünya ekonomisinde birbirine zıt iki cephe bu dönemde kendisini göstermektedir. Birinci cephe petrol ihracatçısı ülkelerdir ki ham petrol ihracatından elde ettikleri aşırı geliri batı bankalarında tutmaktadırlar. İkinci cephe ise petrol ithalatçısı ülkeler ki finansman ihtiyaçlarını serbest piyasa faiz oranından yine aynı batılı bankalardan borçlanarak karşılamak zorunda kalan ülkelerdir. Sonuçta ithalatçı ülkeler yüksek oranda borç ve faiz yükü ile baş başa kalmışlardır. 1980 yılına gelindiğinde reel faiz oranları aşırı yükselmiş ve petrol ithalatçısı ülkeler için borçlanma imkanları tükenmiş ve bu ülkelerin borç yükü yüksek düzeylere ulaşmıştır. Gelişmekte olan ülkeler bu durumdan olumsuz etkilenmişlerdir. Bu ülkeler kriz döneminde genişletici maliye politikaları takip etmelerinden dolayı kamu harcamaları artmış, artan harcama kalemlerinin finansmanını çok değerlenmiş döviz kurları üzerinden uluslararası piyasalardan sağlamaya çalışmışlardır. Böylelikle borç yükü daha da artmıştır. Bazı ülkeler ise borçlarını yeni aldıkları borçlar ile ödeme yolunu tercih etmişler ve bu durum borç sarmalına neden olmuştur. IMF ilk kuruluş amacı olan uluslararası ticaretin artırılmasına katkı sağlayacak uluslararası para sistemini yönetme görevini, uluslararası borç yükünün

yönetilmesi görevi ile bu dönem için değiştirmek zorunda kalmıştır. Bir ülkede yaşanabilecek bir iflas durumu diğer ülkeleri de arka arkaya takip edebileceği böylelikle küresel bir kriz ile karşılaşılabilirdiği görüşü göz ardı edilmemiştir. Bu amaçla IMF uzun yıllar ülkelerin borç yükü yönetimleri ile ilgilenmeyi kendine temel bir görev edinmiştir.

1980'li yılların sonuna gelindiğinde yaşanan borç yükü probleminin yanında dünya ekonomisinde çok büyük yapısal değişikliklerin yaşandığına şahit olunmuştur. Bu olaylardan ilki Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin çözülmesi ve doğu bloğu ülkelerinin serbest piyasa ekonomisine geçme kararı almalarıdır. Böylelikle IMF'nin uluslararası görevi neredeyse tüm dünya ülkeleri tarafından kabul edilmiş olmaktadır. IMF'ye üye ülkelerin sayısı bu dönemde artmakla birlikte IMF yönetiminde de büyük değişiklikler yaşanmıştır. Bu dönemde fona yeni katılan üye ülkelerden temsilcilerin fonda idareci olmaları ve kurum içi yapısal yönetim değişikliklerine gidilmiştir. Ayrıca aynı dönemde söz konusu ülkelerin planlı ekonomiden serbest piyasa ekonomilerine geçme süreçleri IMF tarafından takip edilmiş ve yönetilmeye çalışılmıştır. Bu süreç boyunca IMF bu tür ülke ekonomileri için faydalı katkılar sağlamaya çalışmıştır. Çok kısa bir zaman içinde bu ülke ekonomileri rekabet şartlarının sağlandığı serbest piyasa ekonomilerine kavuşmuşlardır.

1990'lı yılların sonuna doğru uzak doğu Asya'da baş gösteren finansal kriz neredeyse tüm dünya ülkelerini olumsuz etkilemiştir. Bu krizin Asya kaplanlarının bulunduğu bölgede yaşanması ve bu ekonomilerin krize maruz kalmaları IMF'ye yeni tedbirler alınması gerektiğini göstermiştir. İlk olarak finans sektöründeki zaafiyetin beraberinde makro ekonomiye olumsuz etkiler bıraktığı tespit edilmiştir. Zayıf olan bankacılık sektörü beraberinde reel makro ekonominin de zayıflamasına neden olmuş ve ekonomik büyüme büyük ölçüde olumsuz etkilenmiştir. Bunun için IMF finansal açıdan yeniden yapılanma konusunda bölge ülkelerine yardımcı olmuştur. Bunun yanında ekonomilerdeki ani kriz durumlarında maliye politikalarının önemi ile uluslararası sermaye akışının uluslararası ekonomide istikrar için yakından takip edilmesi gereken bir gösterge olduğu bir kez daha kanıtlanmıştır. (Seyidoğlu, 2003:53).

2.2.1 IMF'nin Kuruluşundan Günümüze Yaşadığı Değişim

IMF kuruluşundan günümüze kadar geçen süreç boyunca küresel ekonominin ihtiyaçlarına yönelik politikalar sunmaya çalışmıştır. Söz konusu politikalar değişen küresel ekonominin şartlarına göre büyük bir değişime uğramıştır. Buna bağlı olarak IMF'nin kuruluşunda takip ettiği politikalar ile günümüzde takip ettiği politikalar arasında büyük farklılıklar gözlemlenmektedir.

IMF İkinci Dünya Savaşından sonra kurulmuş bir organizasyondur. İkinci Dünya Savaşı galipleri müttefik ülkeler ve bu birliğin başkanı A.B.D. dönemin Dünya ekonomisinde ağırlık ve söz sahibi ülkelerdir. İkinci Dünya Savaşını takiben kurulan bu yapı bütüncül olarak Dünya ekonomisinin ihtiyaçlarına yönelik kararların alınması konusunda işbirliği içindeydiler. Savaşın yaralarının sarılması ve dış ticaretin hızlanması ile birlikte Dünya ekonomisinde büyük değişimler başladı. İlk olarak ülkelerin dış ticaret büyüklüklerinde artışlar kendini gösterdi. Bu beraberinde yeni önem kazanan ülke ekonomilerinin dünya ekonomi sahnesinde yer almasına neden oldu. Her geçen gün savaş galibi ülkelerin gücü nispi olarak azalırken diğer ülkelerin görece

ekonomik güçlerinde artışlar yaşanmaya başladı. Kısaca Dünya ekonomisinde etkin rol üstlenici ülkelerin sayılarında artışlar yaşanmaya başladı. Oyuncu sayısındaki artış IMF'nin takip etmek zorunda kaldığı ülke sayısında da kendini gösterdi. Böylelikle IMF'nin takip ettiği ekonomik politikalarda da değişiklikler yaşanmasına neden oldu.

IMF önceleri az oyunculu makro ekonomik politikalar tercih ederken ilerleyen yıllarda oyuncu sayısının artması ile ülke temelli orta vadeli mikro politikalarla hareketle global makro ekonomik politikalara yönelmeyi tercih etti. Her ülkenin ekonomik yapısındaki yapısal farklılıklar küresel ekonomik hedeflere ulaşma yolunda bazı aksaklıklara neden olmaktadır. Bu nedenle mikro ölçekli ve ülke odaklı politikalar global makro ekonomik politikaların başarısını etkilediği görüşü genel kabul gördü. Ülke temelli bu politikaların yürütülmesinde IMF yönetimi her ülkeye orta vadeyi kapsayan dönemler için ekonomik danışmanlık hizmeti vermeye başladı. IMF bünyesinde her ülke için ayrı bir ekonomik danışmanlık takımı kurulmuştur. İlgili takım üyeleri bağımsız statüde çalışmaktadırlar. Ekonomi konusunda uzman ve özerk özlük hakkına sahip danışman kurulu üyelerinin hazırlamış oldukları raporlar doğrudan IMF icra kuruluna sunulmakta ve bu kurulda değerlendirilmektedir.

Günümüzde IMF ülke ekonomileri ile tek tek ilgilendiği gibi birden fazla ülkeyi ilgilendiren ortak konularda ilgili ülke yönetimleri ile birlikte çalışmalar yürütmekte ve bu ülke gruplarına çok taraflı (multilateral consultation) danışmanlık hizmeti de vermektedir. Örneğin Asya-Pasifik bölgesinde ülkelerinin dış ticaret yapılarından kaynaklanabilecek potansiyel bir küresel krizin tedbirini almak amacıyla bölge ülkeleri ile eşanlı yürütülen ekonomik koordinasyon ve ekonomik yönetişimin etkinliği IMF tarafından kabul edilmiştir. Böyle bir çalışmanın sürdürülmesi sonucunda ilk olarak bölge ülkelerinin ekonomik güvenilirlikleri sağlanabilmektedir. Örneğin ülkelerin bağımsız takip etmekte oldukları kur politikaları grup içinde görece ufak ekonomilerin olumsuz etkilenmelerine neden olabilmektedir. Böylelikle bölge ekonomilerinin güçlü olanları dış ticaret fazlası verirken görece zayıf olanları ise dış ticaret açığı verebilmektedir. Dış ticaret açıklarının azaltılması yönünde IMF'nin çok büyük gayret sarf ettiği bilinmektedir. Çok taraflı danışmanlık hizmetinin ikinci olumlu sonucu ise ilgili bölge ekonomik yapısından kaynaklanabilecek bir küresel krizin önüne geçmektir. Maalesef 90'lı yılların sonunda yaşanan uzak doğu krizi küresel anlamda olumsuz sonuçlar bırakmıştır.

IMF geliştirmekte olan ülke ekonomilerinin küresel ekonomiye dahil olma çabalarında da destek vermektedir. Küresel sermaye piyasalarının hızlı işlem yapısı karşısında geliştirmekte olan ekonomiler bazen olumsuz etkilenmeler ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Ani küresel sermaye hareketlilikleri geliştirmekte olan ülke piyasalarında yerel para birimlerinin olumsuz etkilenmelerine neden olmaktadır. Yerel kurun ani değişimi reel ekonomi üzerinde ve ülke içerisinde nispi fiyat değişimlerine neden olabilmektedir. Bu nedenle geliştirmekte olan ülke ekonomilerine yönelik IMF'nin takip etmekte olduğu döviz tedarik politikası yürütülmektedir. Ani kur değişimlerine karşı ilgili ülkelere IMF tarafından döviz kredisi verilmektedir.

Az gelişmiş ülkeler için ise IMF tarafından finansal destek ve borç tuzağından kurtarma programları takip edilmektedir. Ayrıca IMF tarafından az gelişmiş ülkeler için finansal danışmanlık hizmeti verilmektedir. Finansal danışmanlık hizmetinin amacı kamu maliyesi konusunda ilgili ülkenin hükümetlerine yol gösterilmekte, serbest piyasa

ekonomisinin gelişmesi ve ekonominin rekabetçi bir ortama kavuşması için destekler vermektir. Böylelikle az gelişmiş ülke ekonomilerinin olası borç problemleri ile karşılaşmalarının önüne geçmek ve ülke ekonomilerinin gelişmesi amaçlanmaktadır. Borç tuzağında bulunan ülkeler için ise kurtarma programları takip edilmektedir. Borç tuzağından kurtarma programları orta vadeli programlardır. Bu programların yapıları görece diğer programlara nazaran biraz daha karmaşıktır. Öncelikle ilgili ülkenin IMF ile tam bir anlaşma sağlaması gerekmektedir. Alınan ortak ekonomik politik kararların ilgili ülkede siyasi düşüncelerden uzak titizlikle yerine getirilmesi gerekmektedir. IMF ile işbirliği olmadan böyle programların yürütülmesi sonucu başarısızlıklarla karşılaşıldığı görülmüş, borç tuzağında bulunan ülkelerin durumlarında kısmi düzelmeler görülmesini takiben ülkelerin tekrar borç tuzağına kapıldıklarına şahit olunmuştur. Bunun yanında az gelişmiş ülkelerin IMF bünyesinde son on yıllık dönem boyunca temsil kabiliyetlerinde bir artış gözlemlenmektedir. IMF yönetiminde az gelişmiş ülkelerin temsil ettikleri toplam oy oranı toplam kota oranlarının üstünde bulunmaktadır.

IMF ülke hükümetlerinin kabul etmeleri durumunda karşılıklı görüşmeler yapmayı sürdürmektedir. Bunun yanında anlaşma sağlanan ülkelere fon tarafından ekonomik danışmanlık hizmeti de verilmektedir. Anlaşma sağlanan ülkelerle güven temelli ilişkilerin kurulmasıyla kurum her geçen gün ilgili ülkeye finansal desteklerini arttırmaktadır.

3. 2000'li Yıllar, Küreselleşme Ve Uluslararası Para Fonu

3.1. Sermaye Akımı

Sermaye akımları küresel ekonomide ülkelerin dış dünya ile yapmış oldukları finansal ve doğrudan yatırımları konu almaktadır. Ülkelerin dış dünya ile yapmış oldukları bu finansal ilişki kendi ödemeler bilançolarında sermaye hesabı altında kayıt altına alınmaktadır. Ülkeye yönelen sermaye akımı ile ülkeyi terk eden sermaye akımının farkı net sermaye akımı olarak yer almaktadır. Özellikle 2000'li yıllarda hızlanan uluslararası sermaye akımında var olan gerçek sermaye akımının büyüklüğünden ziyade sermaye akımında yaşanan dalgalanmaların şiddeti de artmıştır (IMF, 2011:125-127). Toplam net sermaye akımlarının özellikle gelişmekte olan ekonomilere yönelen kısmı, gelişmiş ekonomilere yönelen kısmından çok daha şiddetli dalgalanmalar göstermektedir. Dikkat çekici diğer bir olgu ise gelişmekte olan ekonomilere yönelen net sermaye akımındaki dalgalanmalar ile küresel ekonomide yaşanan dalgalanmaların aynı zaman aralıklarında yaşanmasıdır. Sermaye akımında yaşanan bu tür dalgalanmaların üç nedenden kaynaklandığı düşüncesi iktisat yazınında kabul edilmektedir (IMF, 2011:125-127).

Bu nedenlerden ilki küresel faiz oranlarıdır. Uluslararası para piyasalarında finansal kaynak arz edenler ile finansal kaynağa ihtiyaç duyanların karşılıklı pazarlıkları sonucu doğan küresel faiz oranı ne kadar düşük düzeyde teşekkül ederse, uluslararası sermaye akımları o oranda pozitif yönlü kuvvetli dalgalanmalar göstermektedir.

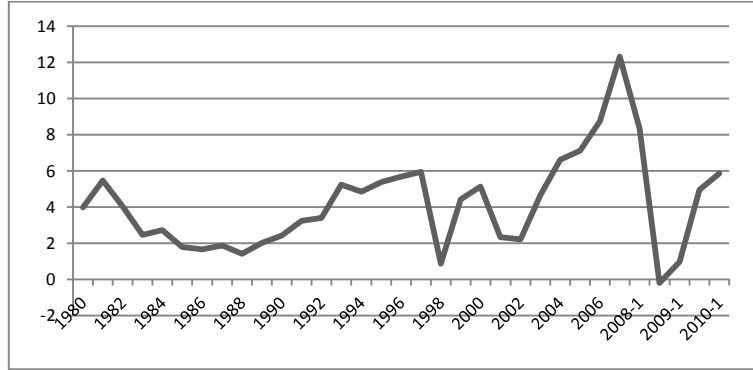
İkinci neden ise küresel finansal risk yapısının genel durumu olarak kabul edilmektedir. Eğer genel olarak küresel anlamda dünya ekonomilerinde veya dünyanın önde gelen ekonomilerinde yaşanan olumsuz risk beklentisi uluslararası sermaye akımlarında negatif yönlü dalgalanmalara neden olmaktadır.

Uluslararası sermaye akımlarında yaşanan dalgalanmaların üçüncü nedeni ise Amerika Birleşik Devletleri'nin yerel para politikaları ve bu politikaların sonuçları olarak kabul edilmektedir. ABD'de yaşanan sıkı para politikaları küresel ekonomide yaşanan sermaye akımını doğrudan ve dolaylı olarak iki olumsuz şekilde etkilemektedir. İlk olarak ABD'de yaşanan sıkı para politikası sonucu A.B.D. tarafından sağlanan yabancı sermaye akımı büyük bir kesintiye uğramaktadır. Bu da A.B.D. tarafından yabancı sermaye akımı ile gelişen ülkeler için çok büyük bir olumsuzluk kaynağı olarak gösterilmektedir. İkinci dolaylı olgu ise ABD'de uygulanan sıkı para politikası sonucu A.B.D. piyasasında likiditenin daralması ve piyasa faiz oranlarının yükselmesi ile küresel yatırım piyasalarında yeni yatırım tercihlerinin yapılmasıdır. Böylelikle küresel olarak A.B.D. tahvilleri daha çok getirili hal almakta ve diğer dünya ülkelerine yönelen küresel sermaye akımında bir daralma yaşanmaktadır.

3.1.1. Gelişmekte Olan Ünelere Yönelen Sermaye Akımı

Gelişmekte olan ülkelere yönelen toplam sermaye akımı 1980 yılında bu ülkelerin yurtiçi gayri safi milli hasıllarına (GSYİH) oranı % 4 iken küresel kriz öncesi 2007 yılı sonu itibariyle % 12'ye kadar yükselmiştir. 2008 yılının ikinci yarısında ise bu oran % -2'ye gerilemiştir. Kriz sonrası gelişmelerle 2010 yılının ilk altıncı ayı sonunda % 6'lık seviyeye ulaşmıştır (IMF, 2011:126).

Şekil 1: Gelişmekte Olan Ünelere Yönelen Toplam Sermaye Akımı (GSYİH'ya oranı %)

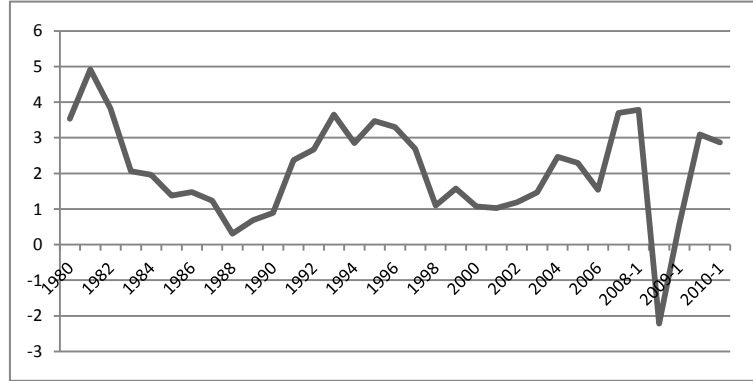

Kaynak : IMF, World Economic Outlook, April 2011:126.

2008 yılı küresel krizi göz ardı edildiğinde 2000 yılından sonra toplam sermaye akımında reel artış olduğu dikkat çekmektedir. 1980 ile 2000 yılları arası gelişmekte olan ekonomilere yönelen toplam sermaye akımı bu ülkelerin GSYİH'larının ortalama % 1 - 6 arasında iken 2000 yılında sonra bu oran en yüksek değerine 2007 yılında % 12,3 oranı ile ulaşmıştır.

Gelişmekte olan ülkelerde yaşanan net sermaye akımı ise 1980 yılından itibaren net gelişme göstermeyerek yatay bir seyir göstermiştir. 1980 - 1982 yıllarını ve 2008 küresel kriz yıllarını ihmal edersek gelişmekte olan ülkelere yönelen net sermaye akımında % 0,5 - 4 aralığında dalgalanmalar yaşanmıştır. 2000 yılı sonrası dönemde küresel kriz dışında yaşanan net sermaye akımı hareketliliği de aynı şekilde yatay seyir göstermiştir (IMF, 2011:126).

Şekil 2: Gelişmekte Olan Ülkelere Yönelen Net Sermaye Akımı (GSYİH'ya oranı %)

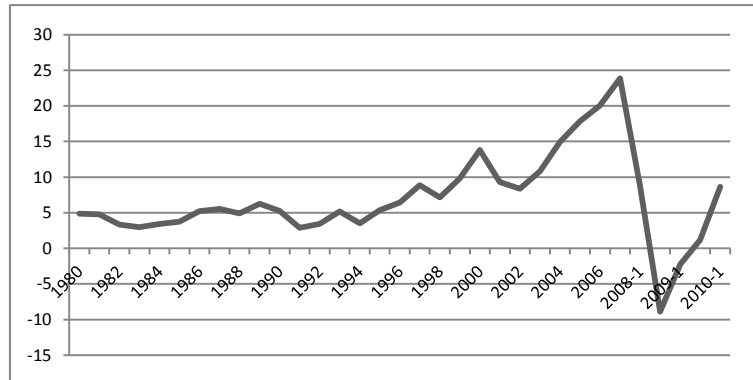
Kaynak : IMF, World Economic Outlook, April 2011:126

Gelişmekte olan ülkelere yönelen toplam sermaye akımı ve net sermaye akımı ani yıllık kırılmalar (dalgalanmalar) göstermektedir. Bu kırılmaların sebebi bu ülke ekonomilerinin yapılarının yanında dünya ekonomisindeki risk anlayışı ve uluslararası piyasada teşekkül eden faiz oranıdır.

3.1.2. Gelişmiş Ülkelere Yönelen Sermaye Akımı

2008 yılında yaşanan küresel krize kadar gelişmiş ülkelere yönelen toplam sermaye akımı her geçen yıl artış göstermiştir. 1980 yılında gelişmiş ülkelere yönelen brüt sermaye akımlarının bu ülkelerin GSYİH'larına oranı yaklaşık % 5 iken bu oran küresel kriz öncesi 2007 yılında % 23'e kadar yükselmiştir. Kriz sonrası 2010 yılı ilk yarısı göstergelerine göre bu oran yaklaşık % 9'u bulmuştur (IMF, 2011:126).

Şekil 3: Gelişmiş Ülkelere Yönelen Toplam Sermaye Akımı (GSYİH'ya oranı %)

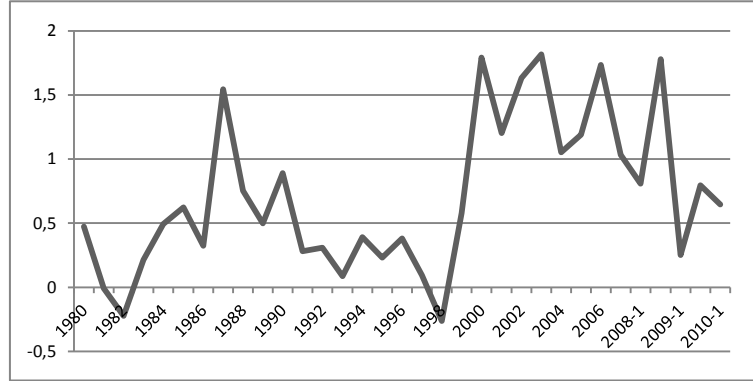

Kaynak : IMF, World Economic Outlook, April 2011:126

Gelişmiş ülkelere yönelen net sermaye akımının yapısı 1999 yılında büyük bir yapısal değişiklik göstermiştir. 1999 yılı sonrası gelişmiş ülkelere yönelen net sermaye akımı ortalaması 1980-1999 yılları arası gerçekleşen yıllık net sermaye akımı

ortalamasının üç katı fazla bir ortalama etrafında dalgalanma göstermektedir. 2008 yılında yaşanan küresel kriz sonrası gelişmiş ülkelere yönelen net sermaye akımındaki azalış 2009 yılının ilk yarısında etkisini artırmıştır. Bu gelişme sonrası 2009 yılı ikinci yarısında net sermaye akımında bir artış gözlenmesine karşın 2010 yılının ilk yarısında yine aşağı doğru bir eğilim gözlemlenmektedir (IMF, 2011:126).

Şekil 4: Gelişmiş Ülkelere Yönelen Net Sermaye Akımı (GSYİH'ye oranı %)

Kaynak : IMF, World Economic Outlook, April 2011:126.

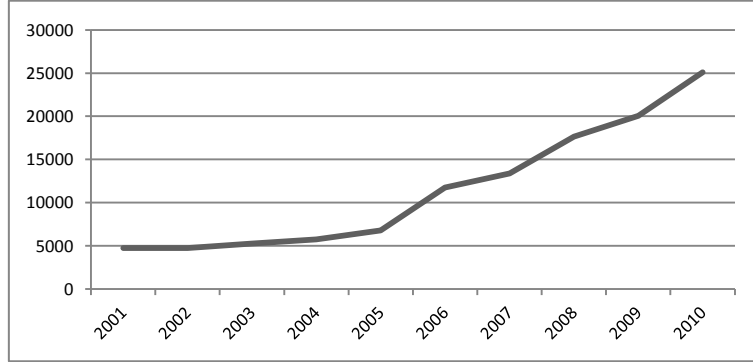
3.2. Kıymetli Maden ve Döviz Piyasalarındaki Gelişmeler

3.2.1. Kıymetli Maden Piyasalarındaki Gelişmeler

Emniyetli liman olarak bilinen kıymetli maden fiyatları 2000 yılından itibaren küresel yatırımcıların portföylerinde aldıkları payını artırmıştır. Bu artışın sebebi olarak iki olgu dikkat çekmektedir. İlk olarak Afganistan'da başlayan ve onu takiben Irak'a yapılan askeri harekâtlar yatırımcıların endişelerini arttırmıştır. Zira ilerleyen yıllarda her iki harekâtın tam başarıya ulaşmaması bu emniyetli limanların değerini arttırmıştır. İkinci olarak 2000'li yılların ortalarından bu yana yaşanan küresel kriz ve bu krizin beraberinde getirdiği risk ortamı yatırımcıları ülkelerin tahvil, bono, menkul kıymet borsalarına ve gayrimenkul yatırımlarına yönelmekten alıkoymuştur. Böylelikle kıymetli madenlerin küresel yatırımcıların portföylerindeki payı sürekli artmıştır.

Kıymetli madenlere yönelen bu reel talep artışı beraberinde dünya piyasasında bu madenlerin hem işlem hacmini ve hem de birim işlem fiyatını arttırmıştır.

Şekil 5: Dünya Altın Piyasası İşlem Hacmi (Milyar ABD Doları)

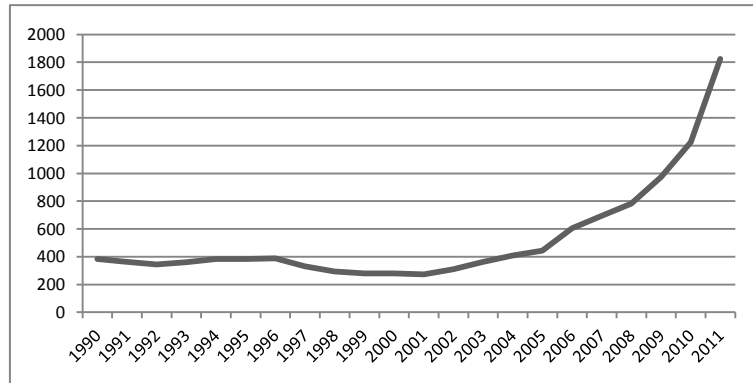

Kaynak: The City UK Partnering Prosperity, Commodities Trading, March 2011:6

2001 yılı sonunda dünya altın piyasasında yıllık işlem miktarı 4,7 trilyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. 2005 yılı sonuna kadar dünya altın piyasası işlem hacmi yıllık ortalama % 5 artış göstermiştir. 2005 yılı sonunda dünya altın piyasasındaki işlem miktarı yıllık 6,8 trilyon ABD Dolarına ulaşmıştır. 2005 yılından itibaren bu artış yıllık olarak büyük hız kazanmıştır. 2010 yılı sonu itibariyle dünya altın piyasasının işlem hacmi 25 trilyon ABD Dolarına ulaşmıştır (TheCityUK Partnering Prosperity, 2011:6).

Küresel piyasada altının ons fiyatı 2001 yılından sonra her yıl artış göstermiştir. 2000 yılı sonunda uluslararası altın piyasasında altının onsu 279 ABD Doları iken bu rakam 2002 yılı sonunda 310 ABD Dolarına ulaşmıştır. 2001-2002 yılları arasında onsunda yaklaşık 40 ABD Doları prim yapan altın, 2011 yılı sonunda 1.825 ABD Dolarına ulaşmıştır (TheCityUK Partnering Prosperity, 2011:10).

Şekil 6: Dünya Piyasasında Altın Fiyatının Gelişimi (Ons/ABD Doları)

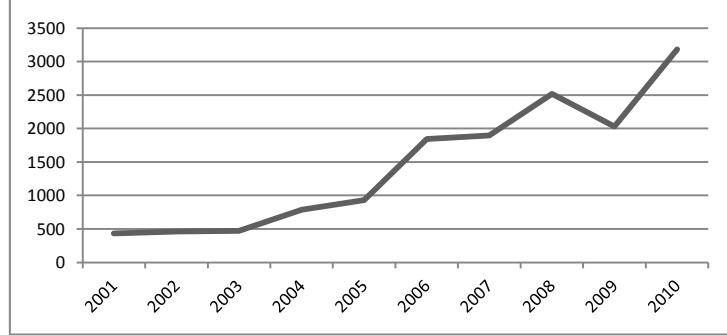

Kaynak: The City UK Partnering Prosperity, Commodities Trading, March 2011:10

Diğer bir kıymetli maden olan gümüşün de 2009 yılı hariç her yıl dünya gümüş piyasasında gerçekleşen işlem hacmi artış göstermiştir. 2001 yılında dünya gümüş piyasasında gümüşün işlem hacmi 433 milyar ABD Doları olarak kayıtlardaki yerini almıştır. 2003 yılında bu rakam 471 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır. 2003 yılından

sonra uluslararası gümüş piyasasında daha büyük artışlar yaşanmıştır. 2010 yılı sonu itibariyle dünya gümüş piyasasının işlem hacmi 3,2 trilyon ABD Dolarına ulaşmıştır (The City UK Partnering Prosperity, 2011:6).

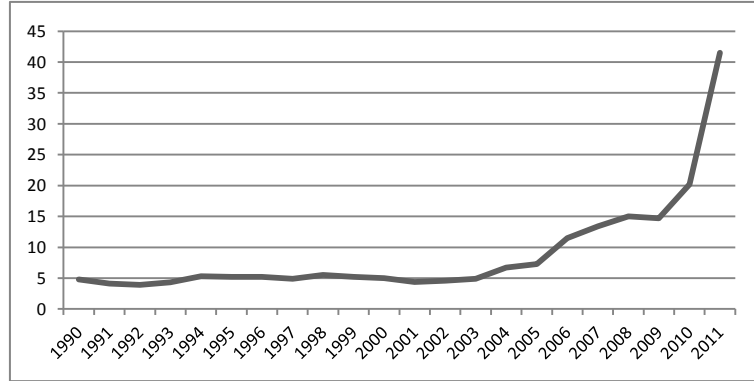
Şekil 7: Dünya Gümüş Piyasası İşlem Hacmi (Milyar ABD Doları)

Kaynak: The City UK Partnering Prosperity, Commodities Trading, March 2011:6

1990'dan 2003 yılına kadar uluslararası piyasalarda gümüşün ons fiyatı 4,8 ile 5,2 ABD Doları arasında bir aralıkta dalgalanma göstermiştir. 2003 yılında gümüşün uluslararası piyasadaki işlem fiyatı 4,9 ABD Doları iken bu rakam 2011 yılı ortalarında 41,5 ABD Dolarına yükselmiştir (TheCityUK Partnering Prosperity, 2011:10).

Şekil 8: Dünya Piyasasında Gümüş Fiyatının Gelişimi (Ons/ABD Doları)

Kaynak: The City UK Partnering Prosperity, Commodities Trading, March 2011:10

3.2.2. Küresel Döviz Piyasalarındaki Gelişmeler

Dünyanın sürekli güneşe bakan bir yüzünün olması ve bu yüzünde de gündüzün yaşanması uluslararası döviz piyasasının 24 saat açık olmasına neden olmaktadır. İlk işlem Yeni Zelanda ile başlamakta onu Avustralya, Japonya ve Uzak Doğu Piyasaları takip etmektedir. Uzak doğuda gün batarken orta doğu piyasaları işleme başlamakta, orta doğu piyasalarını Avrupa piyasaları takip etmektedir. Londra'da saat 13:00 iken New York piyasası işleme başlamaktadır. Hafta sonları hariç dünya döviz piyasası bu şekilde çalışmaktadır. Uluslararası döviz piyasasının ismi FOREX olarak adlandırılmaktadır. Bu piyasa dijital bir sistem üzerinden çalışmaktadır. Bu sisteme

dahil olan döviz yatırımcısı kişiler ve kuruluşlar almak/satmak istedikleri döviz miktarını ve fiyatını sisteme girmektedirler. Dijital sistem döviz arz ve talebinde bulunan birey ve firmaların arz-taleplerini sistemde karşılaştırır. Alıcı ve satıcının önerdiği fiyatın aynı olduğu anda döviz ticareti gerçekleşir. Bu dijital ortamda gerçekleşen işlemi takiben iki gün içerisinde taraflar birbirlerinin hesaplarına ilgili döviz tutarlarını transfer etmek zorundadırlar. Dünya döviz piyasasında gerçekleşen işlem hacmi Tablo 1'den gözlemlendiği gibi çok büyük rakamlarda gerçekleşmektedir.

Tablo 1: Dünya Döviz Piyasası Günlük Ortalama İşlem Hacmi (Trilyon ABD Dolar)

Yıllar	İşlem Hacmi
1998	1.52
2001	1.23
2004	1.93
2007	3.32
2010	3.98

Kaynak: Bank for International Settlements, Triennial Central Bank Survey, December 2010:7.

Her yılın Nisan² ayı ortalama günlük işlem miktarına göre hazırlanan tabloda gözlemlendiği üzere 2001 yılında günde ortalama 1,2 trilyon ABD Doları olan döviz ticaret hacmi 2010 yılı nisan ayında günlük 4 trilyon ABD Dolarına ulaşmıştır. 2010 yılında gerçekleşen günlük işlem hacmi 2001 yılı günlük işlem hacminin 3 katından daha fazladır. Böylesine büyük miktardaki işlem tutarları küresel ekonominin saniyeler içerisinde büyük değişimler sergilemesine neden olabilmektedir. Bir anlık bir döviz kurundaki azalış diğer yatırımcıları pozisyon değiştirmeye zorlamakta ve küresel döviz kuru beklentileri değiştirebilmektedir.

2010 yılı Nisan ayı günlük ortalama işlem hacmi olan 3,9 trilyon ABD Dolarının % 37,4'ü peşin (spot) işlemlerden, % 56,3'ü vadeli (forward) döviz işlemlerinden, % 5,2'si opsiyon işlemlerinden ve geriye kalan 1,1 ise döviz swaplarından oluşmaktadır (Bank for International Settlements, 2010:7).

Döviz piyasaları peşin veya peşine çok yakın piyasalardır. Yani alış-satış işlemini takiben çok kısa sürede fiziksel takas (para veya para benzeri evrak) gerçekleşmektedir. 2010 yılında gerçekleşen dijital işlemlerin fiziksel takaslarının % 68'i 7 güne kadar, % 30,8'i 7 gün-1 ay içerisinde ve geri kalan % 1,2'si de 1 aydan fazla sürede gerçekleşmiştir (Bank for International Settlements, 2010:7).

Uluslararası döviz piyasasında 2010 yılında günlük en çok işlem gören ilk on para birimi sırası ile ABD Doları, Euro, Japon Yeni, İngiliz Poundu, Avustralya Doları, İsviçre Frangı, Kanada Doları, Hong Kong Doları, İsveç Kronu ve Yeni Zelanda Dolarıdır (Bank for International Settlements, 2010:7).

3.3. Uluslararası Ticaret

İkinci dünya savaşını takiben ABD'nin öncülüğünde yeni dünya sisteminde korumacılık karşıtı, serbest ticaretin önemli olduğu bir dış ticaret anlayışı genel kabul görmüştür. 2000'li yıllar boyunca Dünya Ticaret Örgütü (WTO) başkanlığında serbest

² Döviz piyasası günlük işlemleri Bank for International Settlements tarafından nisan ayında ilan edilmektedir.

dış ticaretin önünde yer alan ülkelerin birbirlerine karşı koydukları tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması için çalışmalar sürdürülmüştür. Bu gelişmeler gelişmiş ülkelerin dış ticaretini olumlu yönde etkilemiştir. Gelişmekte olan ülkeler için durum biraz farklılık göstermiştir. Kısa dönemde gelişmekte olan ülkelerin yerli üretimleri ucuz ithalat nedeni ile serbest ticaretten olumsuz etkilenmişlerdir. Bunun yanında gelişmekte olan ülkelerin ithalat vergisi gelirlerinde azalmalar yaşanmıştır. Bu da bu ülkelerin kamu finansmanında sıkıntılar ile karşılaşmalarına neden olmuştur.

Dünya dış ticaret hacmi 1998, 2001 ve 2009 yılları dışında sürekli artış göstermiştir. 2010 yılında gerçekleşen ihracat ve ithalat rakamları 1991 yılı dış ticaret rakamlarının yaklaşık 3 katı, 2000 yılı dış ticaret rakamlarının iki buçuk katı olarak gerçekleşmiştir.

1991 yılında 3,5 trilyon ABD Doları olan dünya ihracatı 2000 yılında 6,5 trilyon ABD Dolarına, 2010 yılı sonunda 15,2 trilyon ABD Dolarına ulaşmıştır.

Dünya ithalatı ise 1991 yılında 3,6 trilyon ABD Doları iken 2000 yılında 6,7 trilyon ABD Dolarına ve 2010 yılı sonunda 15,4 trilyon ABD Dolarına ulaşmıştır.

Tablo 2: Dünya Dış Ticaret Hacmi (Cari Trilyon ABD Doları)

Yıllar	İhracat	İthalat
1991	3.515	3.632
1992	3.766	3.881
1993	3.782	3.875
1994	4.326	4.428
1995	5.164	5.283
1996	5.403	5.544
1997	5.591	5.737
1998	5.501	5.681
1999	5.712	5.921
2000	6.456	6.724
2001	6.191	6.483
2002	6.492	6.742
2003	7.586	7.867
2004	9.218	9.568
2005	10.489	10.855
2006	12.113	12.437
2007	14.003	14.304
2008	16.120	16.524
2009	12.516	12.720
2010	15.237	15.402

Kaynak: WTO istatistiksel veri tabanı, <http://stat.wto.org/> (02.10.2011)

2010 yılı sonu rakamlarına göre en çok ihracat yapan ülke 1,57 trilyon ABD Doları ile Çin gelmektedir. Çin dünya ihracatının % 10,4'ünü tek başına yapmaktadır. Çin'i 1,27 trilyon ABD Doları ile ABD takip etmektedir. ABD'nin Dünya toplam ihracatı içinden aldığı pay % 8,4'dür. Dünyada en çok ihracat yapan üçüncü ülke ise Almanya'dır. Almanya'nın 2010 yılında yapmış olduğu toplam ihracat 1,26 trilyon ABD Dolarıdır. Dünya toplam ihracatı içinde Almanya'nın aldığı pay ise % 8,3'tür.

Tablo 3: Dünya İhracatında ilk 10 Ülke

Sıra	Ülke	İhracat Hacmi (trilyon ABD Dolar)	Dünya İhracatı İçindeki Payı (%)
1	Çin	1.57	10.4
2	ABD	1.27	8.4
3	Almanya	1.26	8.3
4	Japonya	0.77	5.1
5	Hollanda	0.57	3.8
6	Fransa	0.52	3.4
7	Güney Kore	0.46	3.1
8	İtalya	0.44	2.9
9	Belçika	0.42	2.7
10	İngiltere	0.40	2.7

Kaynak: World Trade Organization, International Trade Statistics 2011:24.

2010 yılı sonu rakamlarına göre Dünyada en çok ithalat yapan ülke ABD'dir. ABD'nin 2010 ithalatı yaklaşık 2 trilyon ABD Dolarıdır. ABD tek başına Dünya toplam ithalatının yaklaşık % 13'ünü yapmaktadır. Aynı yıl en çok ithalat yapan ikinci ülke Çin'dir. Çin 2010 yılında toplam 1,4 trilyon ABD Doları ithalat yapmıştır. Çin'in Dünya ithalatından almış olduğu pay % 9,1'dir. Dünyada en çok ithalat yapan üçüncü ülke yaklaşık 1 trilyon ABD Doları ile Almanya'dır. Almanya'nın Dünya toplam ithalatı içindeki payı % 7'dir.

Tablo 4: Dünya İthalatında ilk 10 Ülke

Sıra	Ülke	İthalat Hacmi (trilyon ABD Dolar)	Dünya İthalatı İçindeki Payı (%)
1	ABD	1.96	12.8
2	Çin	1.39	9.1
3	Almanya	1.06	6.9
4	Japonya	0.69	4.5
5	Fransa	0.60	3.9
6	İngiltere	0.56	3.6
7	Hollanda	0.51	3.4
8	İtalya	0.48	3.1
9	Hong Kong	0.44	2.9
10	Güney Kore	0.42	2.8

Kaynak: World Trade Organization, International Trade Statistics 2011:24.

3.4. Borç Yükü

2000'li yıllarda özellikle ikinci yarısından sonra dünyanın önemli gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerinin dış borçlanmasında büyük artışlar yaşanmıştır. Bu artış 2 ile 4 kat arasında yaşanmıştır.

Tablo 5: Başlıca Ekonomilerin Merkezi Hükümet Borç Yükleri (GSYİH içindeki % payları)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Avustralya	24.96	22.08	20.08	18.58	16.80	16.34	15.57	14.54	13.83	19.38	23.51
Avusturya	70.77	71.80	72.81	71.00	70.77	70.57	66.44	63.42	68.58	74.09	78.03
Belçika	113.57	111.86	108.24	103.28	98.20	95.84	91.60	87.88	92.72	99.80	99.52
Kanada	80.49	80.69	78.63	74.67	70.75	69.73	68.58	64.97	69.25	81.52	83.01
Şili
Çek Cumh.	31.50	33.24	33.11	32.81	32.59	31.00	34.39	40.86	45.11
Danimarka	60.40	58.39	58.25	56.65	54.01	45.86	41.25	34.34	41.44	51.28	54.58
Estonya	9.41	8.91	10.19	10.78	8.51	8.22	8.02	7.31	8.50	12.77	12.48
Finlandiya	52.41	49.93	49.47	51.42	51.47	48.39	45.60	41.41	40.33	51.83	57.87
Fransa	65.74	64.31	67.54	71.73	74.11	76.04	71.22	72.96	79.26	91.22	95.48
Almanya	60.85	60.10	62.49	65.88	69.27	71.79	69.78	65.61	69.87	77.47	86.27
Yunanistan	115.32	118.11	117.59	112.34	114.78	113.35	117.15	115.21	118.53	134.35	153.00
Macaristan	..	60.46	61.13	62.20	65.62	68.76	72.45	73.56	77.12	86.69	87.53
İzlanda	72.95	74.96	72.00	71.01	64.39	52.62	57.44	53.27	102.08	119.97	125.23
İrlanda	39.27	36.51	35.47	34.15	32.79	32.66	28.77	28.70	49.72	70.72	98.08
İsrail	84.84	89.47	96.77	99.45	97.77	93.93	84.91	78.49	77.13	79.52	76.04
İtalya	120.85	120.12	118.75	116.27	116.78	119.38	117.02	112.39	114.86	128.04	126.74
Japonya	137.59	144.71	153.46	158.27	166.25	169.55	166.76	162.40	171.13	188.74	192.75
G. Kore	19.18	19.75	23.34	25.56	28.56	28.77	30.45	33.50	34.32
Lüksemburg	13.40	13.50	12.25	13.10	14.02	12.16	11.51	11.27	19.26	19.00	25.76
Meksika
Hollanda	63.84	59.36	60.20	61.30	61.91	60.70	54.46	51.47	64.78	67.60	71.62
Yeni Zelanda	36.96	34.90	33.04	30.95	28.20	26.98	26.59	25.63	28.81	34.62	39.62
Norveç	32.66	31.84	39.00	48.45	50.94	47.84	58.95	56.82	54.28	48.92	49.61
Polonya	45.40	43.73	55.03	55.38	54.59	54.75	55.18	51.75	54.42	58.39	62.26
Portekiz	62.40	64.25	67.97	70.25	73.52	77.74	77.46	75.53	80.80	93.48	103.91
Slovakya	57.57	57.07	50.23	48.24	45.88	37.41	34.97	33.50	32.20	40.35	45.86
Slovenya	..	33.56	34.66	34.10	34.91	33.97	33.82	30.65	30.39	44.00	48.17
İspanya	66.51	61.89	60.32	55.34	53.34	50.79	46.24	42.39	47.73	62.89	67.72
İsveç	64.29	62.67	60.24	59.34	59.95	61.25	54.33	49.77	49.96	52.20	49.31
İsviçre	51.18	49.73	55.55	55.33	56.14	54.63	48.52	45.14	41.86	41.09	40.63
Türkiye
İngiltere	45.20	40.47	41.10	41.61	43.88	46.08	45.88	46.96	57.14	72.04	85.59
A.B.D.	54.52	54.45	56.82	60.15	67.83	67.38	66.05	66.48	75.37	88.79	97.81

Kaynak: Economic Outlook No 92 – Aralık 2012.

2008 yılında yaşanan küresel krizin etkisiyle dış borç yükü bazı ülkeler için kronik bir problem haline almıştır. Bu ülkeler dış borç yükü yönetiminde zor durumda kalmışlar, bütçelerindeki sosyal güvenlik giderlerinden, memur maaşlarına kadar çoğu harcama kaleminde kesintiye giderek bu problemlili durumun etkisini azaltmaya çalışmışlardır.

Bazı ekonomiler ise dış borç yönetiminde başarısız olmuşlardır. Borçlarını vadesinde ödemeyen bu ekonomiler yeni dış borçlarla eski borçlarını ödeme yoluna gitmişlerdir. Ancak bu uygulama borçlarını ödeme zorluğu çeken ekonomilerin kredi notlarının düşmesine, faiz oranlarının yükselmesine ve borç yüklerinin artmasına neden

olmuştur. Tablo 5. de başlıca Dünya ekonomilerinin son on yıl içindeki dış borç yükleri verilmektedir. 2000 yılı rakamları ile 2010 yılı rakamları karşılaştırıldığında tüm ekonomilerin dış borç stoklarının arttığı gözlemlenmektedir.

Dış borç sorunun yaşandığı ülkelerde (başlıca örnekler: Yunanistan, İtalya ve İspanya) başta Uluslararası Para Fonu olmak üzere Avrupa Birliği ilgili ülkelerin üstleneceği ekonomik yükümlülükler karşılığında yeni krediler açılmasına katkı sağlamaktadır. Ancak borçlu ülke tarafından yerine getirilmek zorunda olunan yükümlülükler yerel halkı rahatsız etmekte ve protestolar, grevler ve asayiş problemleri ile karşılaşmaktadır. Bu gelişmeler siyasi iktidarların görevi bırakmaları ve teknokratların göreve gelmeleri ile sonuçlanmaktadır. Teknokratların aldığı kararların ise siyasi iradenin onayına sunulması gerektiği gözden kaçırılmamalıdır.

4. Günümüzde Uluslararası Para Fonu ve Değişen Rolü

Uluslararası Para Fonu faaliyetlerini iki ana grupta toplamaktadır. Birinci grupta asli görevi olduğunu belirttiği faaliyetlerini sürdürürken, ikinci grupta ileride yaşanabilecek olası ekonomik gelişmeler için akademik temelli araştırma faaliyetlerini sürdürmektedir.

4.1. Uluslararası Para Fonu'nun Asli Faaliyetleri

Uluslararası Para Fonu asli faaliyetlerini üç ana başlık altında toplamaktadır:

- İktisadi faaliyetlerin takip edilmesi
- İktisadi konularda ülkelere teknik destek verilmesi
- Ülkelere mali destek sağlanması

Bu üç ana çalışma alanının detayları takip eden başlıklarda açıklanmaya çalışılacaktır.

4.1.1. İktisadi Faaliyetlerin İzlenmesi

Uluslararası Para Fonu iktisadi faaliyetlerin takip edilmesi konusunu üç kısımda sürdürmektedir. Bunlardan ilki ülkelerin ekonomik faaliyetlerinin izlenmesi, ikincisi bölgesel ekonomik gelişmelerin izlenmesi ve üçüncüsü küresel ekonomik gelişmelerin izlenmesidir.

Bir ülke Uluslararası Para Fonu'na katılırken kuruma karşı yerine getirmek zorunda olduğu görevleri peşinen kabul ve taahhüt eder. Bu görevlerin başında söz konusu ülkeye ait istatistiksel verilerin Uluslararası Para Fonuna iletilmesi gelmektedir. Uluslararası Para Fonu ortak çalıştığı ülkelerin gelecek yıllara ait GSYİH değerlerinin tahmin edilmesi çalışmasını yapmaktadır (Parkın, 2010:497). Bunun yanında söz konusu ülke Uluslararası Para Fonuna ülkede sürdürülebilir ekonomik büyüme politikalarının yürütüldüğünü, fiyat istikrarının sağlanması konusunda gerekli önlemlerin alındığını ispatları ile birlikte her bir yeni ekonomik dönem için bildirmesi gerekmektedir (Karluk, 2007:355). Böylelikle Uluslararası Para Fonu ekonomik ve finansal istikrarın önünde yer alan zayıf noktaları kaldırmaya çalışmaktadır. Uluslararası Para Fonu'nun temel amacı bu ülkelerin iktisadi ve finansal dengesizliklere karşı bu dengesizliklerin sebebi olan risklerin azaltılması ile ilgili çalışmaların sürdürülmesidir. Fona üye her ülke yılda bir kez Uluslararası Para Fonu ile resmi bir

görüşme yapmak zorundadır. Söz konusu görüşmelerde hükümeti ve merkez bankasını temsil eden yetkililerle görüşülür. Görüşmelerde Uluslararası Para Fonu'nu iktisatçılardan oluşan bir çalışma grubu temsil etmektedir. Tarafların katıldığı bu toplantılarda ülkede yaşanan iktisadi ve finansal gelişmeler ile ülkenin takip ettiği ve/veya takip etmesi gerektiği düşünülen ekonomik-finansal politikalar tartışılır. Bunların yanında Uluslararası Para Fonu yetkilileri uygun gördükleri takdirde milletvekilleri, işçi sendikaları, işverenler ve sivil toplum örgütleri ile görüşmeler yaparlar. Söz konusu Uluslararası Para Fonu grubu, yönetim kuruluna yürütülen gözlemler ile ilgili detaylı bir rapor sunar. Uluslararası Para Fonu yönetim kurulu bu raporu tartışır (Cohn, 2010:141). Tartışma sonucu ortaya çıkan tüm konular ilgili ülkenin hükümetine bir rapor halinde gönderilir.

Uluslararası Para Fonu üye ülkelerdeki döviz kuru uygulamalarını çok yakından takip etmekte, bu ülkelerdeki yanlış olduğuna inanılan döviz kuru rejimleri hakkında ülkeleri bilgilendirmektedir (Parasız, 1994:578). Bunun yanında uluslararası Para Fonunun yürütmekte olduğu bir diğer faaliyet ise Bölgesel Para Birliklerinin izlenmesi faaliyetidir. Bu faaliyet kapsamında Uluslararası Para Fonu Avrupa Birliği Euro Bölgesi, Batı Afrika Ekonomik ve Para Birliği, Orta Afrika Ekonomik Para Birliği ve Doğu Karayip Para Birliği ile ilişkilerini sürdürmektedir. Bunun yanında Uluslararası Para Fonu bölgesel ekonomileri ki bunların bazıları Uzak Doğu Asya Kaplanları, Avrupa Birliği, Orta Doğu, Orta Asya, Asya Pasifik hakkında düzenli incelemeler yapıp raporlar yayınlar.

Uluslararası Para Fonu aynı zamanda küresel ekonominin gelişimini de yakından izlemektedir. Bu konu ile ilgili olarak Uluslararası Para Fonu içinde yönetim kurulu düzeyinde çalışmalar sürdürülmektedir. Ekonomik ve finansal gelişmeler bu kurulda tartışılır. Bu tartışmalar dışında mevcut durumun analizi yapılır ve analizden hareketle takip edilmesi gereken politikalar kararlaştırılır. Tüm bu gelişmeler ve görüşler yılda iki defa kurum tarafından yayınlanır.

Uluslararası Para Fonu dünyanın gelişmiş veya dünya ekonomisine doğrudan etkisi olabilecek ülkelerle de düzenli görüşmelerini sürdürmektedir. Bu ülkeler ABD, başlıca Avrupa Birliği ülkeleri, Çin, Hindistan ve Japonya gibi ülkelerdir.

4.1.2. İktisadi Konularda Ülkelere Teknik Destek Verilmesi

Uluslararası Para Fonu ortak çalıştığı ülke hükümetlerine ekonomi ve finans yönetimi hakkında teknik yardımlarda bulunmaktadır. Özellikle Uluslararası Para Fonu ilgili ülkenin merkez bankacılığı, vergi sisteminin yönetimi, döviz kur sisteminin yönetimi, ulusal istatistik kurumunun yapısı ve yapısal ekonomik çalışmaları hakkında yardımcı olmaya çalışır. Bu uygulamanın temelinde fonun genelinde bir standarda ulaşma ve ilgili ülkenin ekonomik ve finansal kurumlarının daha etkin çalışmaya kavuşması amacı yatmaktadır. Uluslararası Para Fonu'nun vermiş olduğu bu teknik desteğin büyük bir kısmı düşük ve orta düşük gelir grubu ülkelere gitmektedir. Bu ülkeler genellikle sahra altı Afrika ülkeleri ile Asya ülkeleridir. Uluslararası Para Fonu bu ülkelerle olan ilişkilerinde ülkelerin finansal yapılarının şekillenmesi, kapasite artışı, büyüme programları ve borç yönetimi konularında daha etkin çalışmalar planlamakta ve uygulamaktadır.

Uluslararası Para Fonu'nun sunmuş olduğu bu destekler kısa ve uzun zaman diliminde farklılıklar gösterebilmektedir. Kısa dönem teknik destekler genellikle finansal krizlere yönelik takip edilmesi gereken politikaların hükümet ve merkez bankaları yöneticilerine aktarılırken, uzun dönemli teknik destekler ülkenin üretim yapısına yönelik verimlilik, üretim artışı ve etkinlik artışı gibi konularda reel sektörle ilgili kamu ve özerk kuruluşlarına verilmektedir. Şu anda Uluslararası Para Fonu dört coğrafi bölgede teknik destek merkezleri aracılığı ile bu destekleri vermektedir. Söz konusu çalışma alanları Afrika, Büyük Okyanus Adalar bölgesi, Orta Doğu ve Karayip bölgelerinden oluşmaktadır. Uluslararası Para Fonu yönetimi yakın bir gelecekte Orta Asya'da ve Latin Amerika'da teknik destek birimleri açmayı planlamaktadır.

4.1.3. Ülkelere Mali Destek Sağlanması

Ödemeler bilançosu problemi yaşayan herhangi bir üye ülke Uluslararası Para Fonu'na finansal destek için başvuruda bulunabilir. Uluslararası Para Fonu'nun sunmuş olduğu bu destek finansal kriz yaşayan ülkenin ödemeler bilançosuna destek olmak, söz konusu üye ülke ekonomisinin finansal istikrara kavuşması ve ülkenin sürdürülebilir bir ekonomik büyümeye kavuşması amaçlanmaktadır (Lairson & Skidmare, 2003:74).

1970 yılına kadar Uluslararası Para Fonu'nun vermiş olduğu finansal destek ödemeler bilançosu sıkıntısı çeken ülkelere yönelirken, 1970 sonrasında petrol ithalatçısı ülkelerin finansal problemlerinin çözülmesi hedeflenmiştir. 1980 yılına gelindiğinde büyük borç yükü içindeki ülkeler Uluslararası Para Fonu'nun çalışma sahasına girmiştir. 1990 yılıyla birlikte demir perde ülkelerinin geçiş ekonomileri finansal desteklemelere konu olmuştur. 2000 yılı ortalarından bu yana küresel krizin neden olduğu ve krizin ülkeler üzerine bıraktığı finansal problemlerin çözümü konusunda Uluslararası Para Fonu mali destek programlarını sürdürmektedir. Ödemeler bilançosu problemleri çeken üye ülke Uluslararası Para Fonu ile Stand-by Anlaşması çerçevesinde ortak çalışmalara başlayabilir. Stand-by Anlaşmasının yapısı 2009 yılında tekrar gözden geçirilmiş ve yeniden yapılandırılmaya çalışılmıştır. Böylelikle üye ülkelerin ihtiyaçlarına karşı Uluslararası Para Fonu daha esnek hareket etme kabiliyetine kavuşmuştur (Seyidoğlu, 2009:526). Böylelikle etkin bir borçlanma sistemine ulaşılacak hedeflenmiştir. Etkili bir borç verme sistemi ne kadar kısa sürede çalışırsa verilen borç miktarı da o kadar düşük seviyelerde kalabilmektedir (Mishkin, 2007:478).

4.2. Uluslararası Para Fonu'nun Takip Ettiği Gelişmeler

Uluslararası Para Fonu özellikle gelişmiş ülke toplulukları ile olan ilişkilerine çok büyük önem vermektedir. G-20 ülkeleri Uluslararası Para Fonu için büyük önem taşımaktadır. Bu ülkeler ile işbirliğinde bulunmak, toplantılar yaparak fikir alışverişinde bulunmak mevcut yaşanan ekonomik ve finansal problemlerin derinleşmeden çözümlenmesini amaçlamaktadır. Bunun yanında Uluslararası Para Fonu tek tek ülkelerle fikir alış verişinde de bulunmaktadır. Bu ülkelerin başında Çin, ABD, İngiltere, Japonya ve önemli AB ülkeleri gelmektedir.

Uluslararası Para Fonu sürekli dünyada yaşanan makroekonomik gelişmeyi yakından takip etmektedir. Uluslararası Para Fonu'nun amacı mevcut durumdan hareketle mali ve ekonomik krizler yaşanmadan veya etkileri düşük seviyede iken müdahale etmeyi mümkün kılan yeni makroekonomik politikaların araştırılıp

uygulanmalarına yönelik yöntemlerin geliştirilmesine çalışmaktır. Bu amaçla Uluslararası Para Fonu bünyesinde çalışma grubu oluşturulmuş ve uluslararası konferanslar düzenlenmektedir.

Küresel kriz dönemlerinde finansal kriz yaşayan ülkelerin ekonomik ve mali problemlerinin çözülmesi amacıyla bu ülkelerin finansal ihtiyaçlarını çok kısa bir sürede karşılanarak ekonomik çıkarlarının artırılması, kaynakların daha etkin kullanma koşulları kavuşturulması ve kaynakların artırımı konusunda Uluslararası Para Fonu içinde çalışmalar devam etmektedir.

Bir diğer husus dünya para sisteminin daha etkin bir şekilde işlemesi için Uluslararası Para Fonu bünyesinde çalışmaların sürdürülmesidir. Her ne kadar mevcut dünya para sistemi uluslararası ortak bir sistem olmasına karşın eksik ve aksak yanlarının giderilmesi konusunda çalışmalar sürdürülmektedir (Salvatore, 1998:697).

Son olarak Uluslararası Para Fonunun çalışma alanı hedefinde düşük gelir grubu ülkeler yer almaktadır. Bu ülkelerdeki iktisadi şartların gelişmesi konusunda, ülkelere yönelen finansal imkanların artırılması ve diğer ülkelere uygulanan faiz oranlarından daha düşük düzeyde faiz oranlarının uygulanmasına dayanmaktadır. Bu finansal destekler acil ve kısa dönemli finansman ihtiyacının giderilmesi amacıyla uygulanmaya çalışılmaktadır. Öte taraftan bu gibi ülkelerin küresel ekonomik ve finansal krizlerden etkilenmeleri sonucu doğan finansal problemlerinin giderilmesine ve yatırımlarının artırılmasına çalışılmaktadır (Frieden & Lake, 2004:197).

4.3. Uluslararası Para Fonu'nun Görev Sınırı ve Politikalarının Etkinliği

Uluslararası Para Fonu'nun ülkeler ile yürütmekte olduğu ekonomik politikalar ilgili ülke masasındaki çalışanları tarafından yürütülmektedir. Söz konusu Uluslararası Para Fonu çalışanları bağımsız (özerk) çalışma koşullarına sahip uzmanlardan oluşmaktadır. Uzmanlar tarafından ilgili ülke ile karşılıklı yürütülmekte olan program ve ekonomik etkileşim sürekli olarak Uluslararası Para Fonu üst yönetimine düzenli olarak rapor edilmektedir. Uluslararası Para Fonu icra heyeti ise düzenli toplantılarda söz konusu ülke ile ilgili gelişmeleri takip etmektedir. Uluslararası Para Fonu'nun muhatabı ise ülke yönetimini temsil eden hükümetlerdir. Küresel dünyada ekseri ülke hükümetleri seçim ile işbaşına gelmektedirler. Bu nedenle ülke yönetimlerinde siyasiler söz sahibi görünmektedirler. Karşılıklı görüşmeler ve ortak programların yürütülmesi aşamasında taraflar arasında çeşitli problemlerle karşılaşmaktadır. Uluslararası Para Fonu yönetimi daha çok orta ve uzun vadede ülke ekonomisindeki yapısal problemlerin çözülmesi ile ilgili politikalar takip etmek isterken yerel hükümetler daha çok kısa vadede popülist ve yeniden seçilmeyi amaçlayan politikaları uygulamak ister. Karşılıklı bu çatışmalar genellikle ortak anlaşmalar ile sonuçlanabilmektedir. Bazen de görüşmeler anlaşma olmadan sonuçlanmaktadır. Bu noktada ilgili ülkenin ekonomik gücü çok önemlidir. Eğer ülke ekonomisi çok ciddi finansal problemler ile karşılaşmış ise Uluslararası Para Fonu ile anlaşma yolunu tercih ettiğine şahit olunmaktadır. Buna karşın Uluslararası Para Fonu'nun ülkelere karşı olan yaptırım gücü vermekte olduğu finansal yardım ile sınırlı olarak kabul edilmektedir. Uluslararası Para Fonu'nun ülkelere yapmalarını koştuğu ekonomik politikaların ise sınırı çok geniştir. Bu sınır bazen o kadar ileri boyutlara ulaşır ki (örneğin emekli maaşlarında indirime gidilmesi)

özellikle doğu toplumlarında Uluslararası Para Fonu'na ve yerel hükümetlere karşı kitlesel protestolar ile karşılaşmaktadır.

Uluslararası Para Fonu politikalarının başarısı söz konusu politikaların etkinliği ve yerel hükümetlerce takip edilmeleri ile ilgili olduğu görüşü genel kabul görmektedir. Uluslararası Para Fonu politikaları genel olarak dünya ekonomisinin homojen bir bütün yapıya kavuşmasını amaçlamaktadır. Söz konusu homojen yapı gelişmiş ülke ekonomileri tarafından genel kabul görmekte ve tüm dünyada uygulanması amaçlanmaktadır. Böylesi bir ekonomik yakınsama gelişmiş ülke ekonomilerinin daha gelişmelerine neden olmaktadır. Öte taraftan gelişmekte olan ülke ekonomileri bu politikalarından bazen uzun dönemde fayda sağlayabilirken, en azından kısa dönemde olumsuz etkilenmektedir. Örneğin dış ticaretin serbestleştirilmesi girişimi gelişmiş ülke ekonomilerinin ihracatlarını arttırırken, gelişmekte olan ülkelerin kısa dönemde ithalatını arttırmakta, yerli üretiminin ucuz ithal malları ile rekabet edemez hale getirmekte ve ithalat vergilerinin azalmasına neden olmaktadır. Böylesi bir durumda yerel hükümetlerinin basiretsiz kısa dönemlik planları ülke ekonomilerinin çok olumsuz şekilde etkilenmesine neden olabilmektedir. Zayıf hükümetlerin Uluslararası Para Fonu ile yürütmekte oldukları programların olumsuz sonuçlara ulaştığı gözlemlenmiş bir gerçektir. Diğer bir unsur ise hükümetlerin Uluslararası Para Fonu ile üzerinde anlaşılan programa karşı popülist davranışlar sergilemeleridir. Kısa bir dönem sonunda programdan beklenen sonucun alınmaması, Uluslararası Para Fonu'nun hükümet yöneticilerinin kendilerine karşı popülist davranışlar sergilemelerini ve vaat ettikleri sözlerini yerine getirmemeleri tespit etmesi sonucu görüşmelerin sekteye uğramasından ülkenin kredi notunun düşmesine kadar olan süreç ile karşılaşması mümkündür. Böylelikle ülkenin sermaye piyasalarından kredi bulması zorlaşmakta ve kredi maliyetlerinde büyük artışlar ile karşılaşması olağandır.

5. Sonuç

Uluslararası Para Fonunun kuruluş amacında zaman içinde değişiklikler olmuştur. Fonun temel amacı ülkelerin uluslararası ekonomik sisteme entegre olmaları için çalışmak iken, günümüzde küresel ekonominin istikrarı için ülke ekonomilerinin istikrara kavuşmalarını sağlamaya dönüşmüştür.

Uluslararası Para Fonu'nun kurulması ile başlayan ülke ekonomileri arasındaki ekonomik ve finansal ilişkileri serbestleştirme çabaları, günümüzde bu ilişkilerin gerek büyüklüğü ve gerekse de hızı bakımından çok yüksek boyutlara ulaşmıştır. 2008 yılı rakamlarına göre gelişmekte olan ekonomilere yönelen toplam sermaye akımı GSYİH'larının % 12' sini geçerken; gelişmiş ülkelerde % 25'e yaklaşmıştır. Bu oranlar 2009 yılında negatif değerlere dönüşmüştür.

2001-2010 yılları arasında altın piyasası işlem hacmi yaklaşık beş kat, gümüş piyasası işlem hacmi ise 6 kat büyümüştür. 2010 yılı sonu rakamlarına göre küresel altın piyasası işlem hacmi 25 trilyon ABD Dolarını, küresel gümüş piyasası işlem hacmi ise 3 trilyon ABD Dolarını geçmiştir.

Döviz piyasası açısından bakıldığında, son 10 yıl boyunca küresel spot döviz piyasası işlem hacmi yaklaşık iki buçuk kat artarak, 2010 yılı günlük işlem hacmi 3,9 trilyon ABD Dolarına ulaşmıştır. 2010 yılı toplam dünya ihracatı 15,2 trilyon ABD Doları, toplam dünya ithalatı ise 15,4 trilyon ABD Dolarına ulaşmıştır. Bu durumda,

dünya döviz piyasasında gerçekleşen dört günlük işlem tutarının, yıllık dünya ihracatı/ithalatı değerine yaklaştığını söyleyebiliriz. Böylesine dinamik bir ortamda yaşanan küçük bir hareketlilik dünya ekonomilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Uluslararası yatırımcıların yeni yatırım ve/veya yatırım pozisyonlarını değiştirme kararları, ülke içinde yatırım enstrümanı değişikliğine veya diğer ülkelerdeki yatırım kanallarına yönelmesine neden olmaktadır. Piyasada bulunan diğer yatırımcıların domino etkisiyle hareket etmeleri, yüksek miktardaki likit değerlerin kısa sürede yer değiştirmelerine ve küresel ekonomik gelişmelerin yaşanmasına yol açmaktadır.

Makro ekonomik yapıda yaşanan hızlı değişime paralel olarak Uluslararası Para Fonu'nun politikalarında ve buna bağlı olarak politika araçlarında da değişiklikler yaşanmıştır. Uluslararası Para Fonu önceleri daha çok makro boyutlu gelişmiş ülkelerin ana rollerini üstlendiği politikalar tercih ederken günümüzde Uluslararası Para Fonu söz konusu makro yapıyı senkronize ediş, ülke temelli mikro politikalar tercih etmeyi benimsemiştir. Buradaki temel unsur her ülkenin ekonomik yapısında var olan farklılıklar olarak kabul edilmektedir. Bütüncül (mecmu) dünya ekonomisinde bir sonuca ulaşırken, bütünü oluşturan unsurların yapısal olarak özdeş olmadığı, dolayısı ile birbirlerinden yapı olarak farklı ekonomilerin bir bütün olarak ümit edilen sonuçlara ulaşması için farklı yöntemleri farklı şekilde tercih etme zorunda olduğu Uluslararası Para Fonu tarafından kabul edilmektedir. Bu nedenle Uluslararası Para Fonu günümüzde birincil olarak mikro ölçekli ülke temelli politikalar takip etmektedir. Söz konusu mikro çalışmalar sonucu hedeflenen makro sonuca ulaşılması amaçlanmaktadır. Ülkelere verilen bu danışmanlık hizmetleri orta dönem stratejisi olarak kabul edilmekte ve orta vadeyi kapsamaktadır. Söz konusu hizmetler bağımsız (etki altında kalmamış) ve özerk kadro yapısına sahip uzmanlarca yürütülmektedir.

Uluslararası Para Fonu'nun yeni bir ekonomi politikası ise çok taraflı danışmanlık (multilateral consultation) olarak kabul edilmektedir. Küresel veya bölgesel bir ekonomik konunun (veya sorunun) karşılıklı ve beraber olarak bir grup üye tarafınca ele alınarak irdelenmesi veya çözüme ulaştırılması amaçlanmıştır. Ekonomik büyüme ile birlikte karşılaşılan günümüz problemlerinden birisi de dış ticaret açıklarıdır. Dış ticaret açıklarının azaltılması amacıyla çok taraflı danışmanlık hizmeti ile ülkeler grup çalışmalarına yöneltilmeye çalışılmaktadır.

Son dönemde Uluslararası Para Fonu'nun gelişmekte olan ekonomilerin finansman ihtiyaçları ile gelişmekte geri kalmış ülkelere yönelik politikaları büyük değişim göstermiştir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin uluslararası piyasalara entegre olma çabaları söz konusu ülkelerde yaşanan ani sermaye hareketliliği sonucu bu ülkelerin yerel para birimlerinin yabancı para birimleri karşısında ani dalgalanmalara maruz kalmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle gelişen piyasalara sahip bu ülkelerin ani piyasa ihtiyaçlarına karşı hazır döviz rezervlerinin bulunması ihtiyacı kendini göstermiştir. Uluslararası Para Fonu bu gibi gelişen piyasalara sahip gelişmekte olan ülke ekonomilerine döviz rezervi konusunda likit kaynak bulma ve kredi açma imkanı sağlamaktadır. Öte taraftan gelişmekte geri kalmış ülkeler için Uluslararası Para Fonu üretim artışı, finansal yardım ve borçtan kurtulma programları çerçevesince yardımda bulunmaya çalışmaktadır. Ancak bu tür ülkelerin borçtan kurtarma operasyonu sonucu tekrar aynı borç çıkmazına girdikleri gözlemlenmektedir. Uluslararası Para Fonu özel olarak az gelişmiş ülkeler için ortak finansal danışmanlık hizmeti vermektedir. Az

gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin Uluslararası Para Fonu yönetimindeki oy oranları son on yıl içinde sürekli artış göstermiştir. Bu grup ülkelerin temsil ettiği oy oranı fon (Uluslararası Para Fonu) içindeki kota oranının üzerinde seyrettiği gözlemlenmiştir.

Küreselleşen dünya ekonomisi ile birlikte Uluslararası Para Fonu büyük bir transatlantikten küçük ve hareket kabiliyeti yüksek çok parçadan oluşmuş bir filo halini almıştır. Özellikle bölgesel ekonomiler parçalara ayrılmış, bütünü etkileyen her bir parça için gerekli ekonomik politikalar ayrı ayrı uygulanmaya çalışılmaktadır. Uluslararası Para Fonu'nun yönetiminde yer alan büyük ekonomilere sahip ülkeler yönetsel güçlerini geliştirmekte olan diğer ülkelerle paylaşmak zorunda kalmışlardır. Asya ülkelerindeki (Çin, Hindistan ve Asya Kaplanları) verim ve üretim artışı bu ülkelerin küresel Dünya Ekonomisi içindeki söz haklarını artırmaktadır. Gelecekte özellikle Asya Ekonomilerinin dünya ekonomisi içindeki söz haklarının artması beklenmektedir. Böylelikle gelecekte Uluslararası Para Fonunun genel yapısı içinde geliştirmekte olan dünya ekonomilerinin daha çok söz sahibi olduğu yeni bir yapının oluşması beklenmektedir.

Kaynakça

- Bank for International Settlements. (2010). Triennial central bank survey; report on global foreign exchange market activity in 2010, December.
- Chang, M. (2009). Monetary integration in the european union. The European Union Series. Newyork: Palgrave Macmillan.
- Cohn, T., & H. (2010). *Global political economy theory and practice*. Pearson International Edition.
- Eğilmez, M. (2011). *Küresel finans krizi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eğilmez, M. (2009). *Hazine*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eğilmez, M., & Kumcu, E. (2011). *Ekonomi politikası, teori ve Türkiye uygulaması*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Freiden, J. A., & Lake, D. A. (2004). *International political economy, perspectives on global power and wealth*. Routledge.
- IMF, World Economic Outlook (2011). World economic outlook: Tensions from the two-speed recovery. World Trade Organisation.
- Karluk, R. (2007). *Küreselleşen dünyada uluslararası kuruluşlar*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Krugman, P., & Obstfeld, M. (2009). *International economics theory and policy*. Pearson Addison Wesley.
- Lairson, T. D., & Skidmore, D. (2003). *International political economy, the struggle for power and wealth*. Adition,Thomson Wadsworth.
- Levi, M. D. (1996). *International finance—the markets and financial management of multinational business*. McGraw-Hill.

- Mishkin, F. S. (2007). *Para, bankacılık ve finansal piyasalar iktisadı*. (Çev. N. Engin, S. Şahin, S. Çiçek, & Ç. Boz). Ankara: Akademi Yayıncılık.
- Parasız, M. İ. (1994). *Para banka ve finansal piyasalar*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Parkın, M. (2010). *İktisat*. (Çev. Ö. Uzun, S. Demir, S. Güneş, Ş. Sezgi,). Ankara: Akademi Yayıncılık.
- Rato, R. (2006). *The changing role of the IMF in Asia and global economy*. Canberra: International Monetary Fund at the National Press Club.
- Salvatore, D. (1998). *International economics*. Prentice Hall.
- Seyidoğlu, H. (2009). *Uluslararası iktisat teori politika ve uygulama*. İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- Seyidoğlu, H. (2003). *Uluslararası finans*. İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- The City UK Partnering Prosperity. (2011). *Commodities trading*. Financial Markets Series.
- World Trade Organization. (2011). International trade statistics 2011.
- Retrieved 02 October, 2011, from, <http://stat.wto.org/StatisticalProgram/WSDDBStatProgramHome.aspx?Language=E>
- Retrieved 02 October, 2011, from, http://www.oecd.org/document/0,3746,en_2649_201185_46462759_1_1_1_1,00.html